

Oponentský posudek bakalářské práce

Ústav české literatury a literární vědy FFUK

Michal Ježek

Literární dílo v žánru rozhlasové hry

Oponent: prof. MgA. Jan Vedral, PhD.

Kdybych chtěl v oponentském amoku pedagogické důležitosti a vědeckoidní preciznosti umořit diplomanta při pomínkami směřujícími k nejasnostem v používání odborných pojmů, k problematickosti spojování pojmosloví různých oborů souvisejících s různými přístupy k uměleckému dílu, a konec konců i připomínkami k věcným chybám v textu, strávil bychom všichni nad tímto posudkem kus života těžkého. Kdybych diplomantova zjevná (i méně zjevná) pochybení chtěl potom úzkoprse hodnotit jako projev neporozumění materiálu, který si zvolil pro analýzu, vycházející z tezí, jimiž se rozhodl rozvést zvolené téma práce, mohl bych dospět k mylnému závěru, že se Ježek zkoumáním problému dostal zcela mimo rámec, v němž by jej mohl pochopit.

To si ale nemyslím, vnímám bakalářovu snahu porozumět tomu, co se stalo, když se svrchované literární dílo proměnilo v právě tak svrchované dílo auditivní. Z dílčích analýz v textu práce se přesvědčuji o tom, že onomu tvůrčímu miráklu proměny Ježek rozumí a jako zdatný stopař rekonstruuje postupy, jichž rozhlasoví realizátoři Čapkovy Války z mloky J. Horčíčka a J. Strejčkové užili při tvorbě rozhlasové inscenace. Jenže – pokusit se teoreticky uchopit tyto postupy, systematizovat je a jaksi pozitivisticky je popsat jako technologii s nějakým nárokem na obecnější platnost tohoto uchopení a popisu – naráží samozřejmě na řadu problémů. Tím nejpodstatnějším je prostě jedinečnost tvůrčího aktu, který – a to ani v případě auditivní interpretace literárního textu (jakože se v případě rozhlasové Války s mloky jedná o víc než jen o toto) – neprobíhá technologicky intencionálně, ale zásadní roli v něm hraje osobitost demiurgova talentu, v případě kolektivního výtvaru talentů jednotlivých demiurgů. Pro potřeby akademického diskursu pak další pole zaminované problémy otevírá častěji konstatovaná nedostatečnost teoretického prozkoumání fenoménu auditivního a k mediálnímu šíření a sdílení určeného uměleckého textu. V tomto směru je škoda (a to zejména s ohledem k tezím, které v oné staříčké, ale osnovné práci autor vyslovuje o vztahu zpravodajských a uměleckých funkcí rozhlasového vysílání), že diplomant nesáhl po Rutově na FFUK v 30. letech minulého století obhájené dizertaci Divadlo a rozhlas, na niž nemohl nenajít odkazy v Horčíčkovské monografii, jejímž jsem spoluautorem, a z níž v bakalářské práci hojně cituje.

Sám název bakalářské práce – Literární dílo v žánru rozhlasové hry – jako by ukazoval na minové pole pojmoslovných a metodologických problémů, s nimiž diplomant více či méně úspěšně v práci zápolí. Pojem žánr je – z hlediska současného stavu mediálních výzkumů – snad s pojmem rozhlasové hra spojitelný, ale z hlediska teorie dramatu naprosto nevhodný. A jsme hned u toho, že na auditivní, k mediálnímu sdílení určenou slovesnou (úžeji literární a ještě úžeji dramatickou) tvorbu nejen můžeme, ale současně musíme přiložit dvojí metr – ten jeden je opravdu mediální, ten druhý potom estetický. Každý z nich měří jinak a ukazuje jiné hodnoty. Současný stav médií veřejné služby je toho víc než zřetelným dokladem. Esteticky hodnotné není zpravidla mediálně účinné – a naopak. Pozitivistická genologie nám moc nepomůže k pochopení tohoto paradoxu.

Michal Ježek ovšem „vyhmátl“ pro svou studii vzácný případ, kdy samo literární dílo, které je dále auditivně inscenováno, osciluje mezi mediálním a uměleckým, resp. to mediální je v něm jednak persiflováno, jednak tematizováno uměleckými prostředky. To pochopili Strejčková a Horčíčka, když „román – fejeton“ Válka s mloky převedli ze světa psané novinářiny do světa žurnalistiky rozhlasové. Nechali při tom stranou všechny tehdejší teorie dramatu, a pokud jde o (tehdy zde neexistující) teorie médií, řídili se prostě intuicí a empirií. Tak vzniklo dílo, které je živé a účinné v rychle zastarávajícím mediálním světě ještě po více než padesáti letech, a je tou zdaleka nejreprezovanější inscenací tzv. Zlatého fondu Českého rozhlasu.

Několik připomínek k Ježkově práci (spíše „pars pro toto“): V době vzniku inscenace ještě neexistoval stát zvaný Československá socialistická republika (str. 8). Vztah tzv. rozhlasového pásma a svébytné rozhlasové hry je poněkud komplikovanější, než na to diplomant píše na str. 9. Formulace „okupace Československa a protektorátu“ na str. 10 věru není šťastná. Vztah brněnské a pražské redakce Radiojournalu zabývající se ve 30. letech slovesnou tvorbou byl rovněž složitější, než u diplomanta na str. 10. Ale budiž. Zatímco procházka dějinami českého rozhlasového vysílání v kapitole 2. nabízí ještě další místa k polemice, je kapitola 2.2. – Vývoj rozhlasové techniky – naprosto nedostatečná. Pomíjí totiž zásadní problém – totiž to, jak technologické inovace (naposledy digitalizace záznamu a vysílání) ovlivňují a inspirují dramaturgické možnosti. V tomto směru tkví klíčovost Horčíčkovy Války s mloky právě v tom, že výzkum technologických možností stíhu a montáže umožnil (a současně inspiroval) novátorská inscenační řešení, jimiž se pak diplomant v práci zabývá.

Diplomant žongluje s pojmy, leckde je to vzhledem k panující „teoretické a pojmoslovné“ nouzi pochopitelné, těžko se ale smíříme s tím, že (str. 15) Čapek napsal „hru“ Válka s mloky v roce 1935, že (na str. 34) nedokáže rozlišit mezi prací dramatika a dramaturga, či že na str. 35 označuje scénické poznámky (druhotný text dramatu) za „specifický jazyk“.

A tak by bylo lze pokračovat. Spokojím se už ale jen s podstatnou připomínkou, která je současně otázkou pro diplomanta k obhajobě: Co se nejpodstatněji proměňuje v díle při jeho proměně z epického v dramatické? Co je to tedy vlastně ta dramatizace? A můžeme – podle Vás – v případě Strejčkové a Horčíčkovy Války s mloky mluvit o dramatizaci či o „zauditivnění“ (odvozeno od „zdivadelnění“) nebo o „amplifikaci“ (odvozeno od „amplion“) Čapkovy předlohy?

Přes uvedené výhrady splňuje předložená práce nároky na úroveň bakalářské práce a svědčí o autorově hlubokém zájmu o problematiku rozhlasové tvorby. Doporučuji ji proto přijmout k obhajobě a hodnotit známkou D (dobře).

V Praze 30. 8. 2013

Prof. MgA. Jan Vedral, PhD.